

Aspecte de drept constitutional privind principalele institutii din sistemul de drept roman si sistemul de drept francez

Dreptul constituțional apare în cadrul sistemului de drept într-o dublă ipostază: pe de o parte, ca ramură de drept; pe de altă parte, ca factor structurant al întregului sistem, ca un cosistem. În opinia unui doctrinar francez, dreptul constituțional este o „mărturie a civilizației occidentale”, iar trei dintre temele lui sunt fundamentale: încrederea în individ; credința în virtuțile dialogului; organizarea rațională, concretizată prin regimul reprezentativ, funcția reprezentaților și organizarea alegerilor disputate.¹

Ca ramură de drept dreptul constituțional reprezintă o totalitate - în accepțiunea de ansamblu al unor elemente aflate în raporturi de intercondiționare, de sistem - a normelor și instituțiilor juridice care au ca obiect reglementarea acelor raporturi sociale care iau naștere în procesul exercitării puterii publice². Ca factor structurant în sistemul de drept, dreptul constituțional guvernează și orientează reglementarea juridică din celelalte ramuri ale dreptului, îi imprimă un anumit conținut și o anumită direcție. Acest fapt rezultă din natura intrinsecă a sistemului de drept, care, așa cum s-a putut deja reține, dezvăluie alături de celelalte trăsături și pe aceea de a reprezenta o realitate ierarhizată, corespunzătoare forței juridice pe care o au normele ce alcătuiesc ramurile dreptului. Cum izvorul formal principal al dreptului constituțional este Constituția, actul politic și juridic fundamental al țării, iar Constituția se află la vârful arhitecturii sistemului actelor juridice din țara noastră, aceasta implică stricta și necondiționata conformitate a tuturor normelor dreptului cu dispozițiile

ei. Dreptul constituțional se constituie ca factor structurant al întregului sistem de drept, reclamând, la rândul său, stricta și necondiționata conformitate a tuturor normelor ce alcătuiesc toate celelalte ramuri ale dreptului cu normele dreptului constituțional.

¹ J. Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Montchrestien, 2001, p. 27

² Serban Nicolae, *Evoluția Dreptului Constituțional potrivit legii de revizuire a Constituției*, Revista Dreptul nr. 7 din 2004

Dreptul constituțional apare ca factor structuram al întregului sistem de drept prin aceea că normele ce alcătuiesc celelalte ramuri ale dreptului trebuie să fie conforme celor cuprinse în dreptul constituțional și, mai presus de toate, să fie conforme normelor cuprinse în Constituție³.

Dreptul constituțional are trei mari componente:⁴

a) Dreptul constituțional instituțional, care are ca obiect - tradițional - instituțiile politice, precum și fundamentele instituțiilor administrative și jurisdicționale;

b) Dreptul constituțional normativ sau fundamental, care are ca obiect sistemul surselor dreptului sau sistemul normativ;

c) Dreptul constituțional substanțial sau relațional, care are ca obiect drepturile și libertățile fundamentale. Toate aceste componente sunt indisolubile și constituie un ansamblu unitar și coerent.

SEPARAȚIA PUTERILOR ÎN STAT ȘI ORGANIZAREA PUTERILOR PUBLICE

Principiul separației puterilor în stat a apărut în concepțiile politice și filozofice ca o reacție împotriva tiraniei monarhiilor absolutiste, sub influența revoluțiilor burgheze din Anglia din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, precum și din celelalte țări europene în frunte cu Franța din secolul al XVIII-lea. În același context s-a avansat și ideea că titularul puterii suverane este poporul și nu monarhul. Concepția s-a conturat odată cu experiențe practice care încercau să distribuie atribute ale puterii atât între diferite instituții, cât și categorii sociale, care să împiedice atât tirania unei singure persoane, cât și tirania democratică a majorității⁵.

Separația puterilor nu înseamnă o simplă distribuie sau delegare ale unor atribuții ale puterii și nici o împărțire a puterii politice, care rămâne indivizibilă în esența ei. Substratul adânc al principiului constă în păstrarea echilibrului dintre puterea politică și libertatea cetățenilor. Prin urmare, Montesquieu și-a pus problema găsirii unei soluții care să permită și exercițiul puterii și

³ Victor Duculescu, *Drept constitutional comparat*, Ed. Lumina Lex, Bucuresti 1996, pag 153

⁴ I. Muraru, *Drept constitutional si institutii politice*, Ed. Actami, Bucuresti 1997, pag. 374

⁵ Mihai Constantinescu, *Principiul separatiei puterilor in stat reflectat in Constitutia Romaniei*, Revista Dreptul nr. 3 din 1992, pag. 3

respectarea libertății. „Nu există... libertate - afirmă Montesquieu - dacă puterea judecătorească nu este separată de puterea legislativă și de cea executivă. Dacă ea ar fi îmbinată cu puterea legislativă, puterea asupra vieții și libertății cetățenilor ar fi arbitrară, căci judecătorul ar fi și legiutor. Dacă ar fi îmbinată cu puterea executivă, judecătorul ar putea avea forța unui opresor”⁶.

Primele Constituții scrise ale lumii occidentale, cea americană din 1787 și cea franceză din 1791, au încercat să aplice separația puterilor, până la limita extremă, ceea ce a făcut dificilă colaborarea, lor. Totuși, Constituția americană care continuă să existe până în prezent, permite «puterilor» separate să funcționeze. Această situație se explică, de obicei, prin forma de guvernământ federativă și caracterul deschis al Constituției, care a permis numeroase amendamente, în schimb, Constituția franceză din 1791, datorită rigidității cu care a aplicat acest principiu a ajuns la blocaj⁷.

Pe de altă parte. Constituția din 1793, din Franța, care nu a fost niciodată aplicată, reflectă concepția iacobină a democrației, care repudiază separația puterilor în numele legitimității democratice. Puterea trebuia să fie monopolizată de adunarea aleasă prin vot universal a cărei voință se considera că se identifică cu aceea a majorității.

Experiența istorică a dovedit că într-adevăr separația puterilor constituie o garanție pentru menținerea caracterului democratic al conducerii și asigurarea libertăților cetățenești, indiferent de forma de guvernământ. Statele totalitare care au contopit puterile, renunțând la principiul separației au ajuns la moduri nedemocratice de guvernare.

Relațiile dintre puteri și autoritățile care le reprezintă, privind independența, echilibrul și controlul reciproc, se manifestă într-o varietate de combinații posibile strâns legate de practica din diferite țări. Ceea ce este important însă este să se păstreze natura democratică a regimurilor politice⁸.

În fiecare țară principiul separației se concretizează într-un ansamblu de autorități (parlamentul, guvernul, instanțele judecătorești), care corespund în principiu funcțiilor statului, legislativă, executivă jurisdicțională. Ele păstrează o anumită independență, dar se află în raporturi de control și colaborare.

⁶ Montesquieu, *Despre spiritul legilor*, Editura științifică, București, 1964. vol. I, p. 196.

⁷ Maria N. Georgescu, *Drept Constituțional și instituțiile politice*, Ed. Fundatia Andrei Soguna, Constanta 2001, pag. 235

Parlamentul

Conform articolului 61 din Constituția României Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării și este alcătuit din Camera Deputaților și Senat.

În Sistemul de drept francez Adunarea Națională, prima dintre cele două Camere ale Parlamentului francez, se compune din 277 deputați. Ea se constituie prin sufragiul universal direct, pe durata unui mandat de 5 ani. Senatul cuprinde 321 senatori care sunt aleși pe timp de 9 ani, de către un colegiu electoral compus în general din consilierii aleși în fiecare departament. Cea de „a treia Cameră” a Parlamentului, cum e numită în literatura de specialitate, Consiliul Economic și Social cuprinde 230 reprezentanți ai unor variate grupuri, sindicate, uniuni ale muncitorilor, ale fermierilor exercitând un rol consultativ pentru programele pe termen lung, în deosebi⁹.

Sectiunea I

1. Mandatul parlamentar.

Mandatul parlamentar este o împuternicire de a reprezenta. Politicește, el este o convenție între alegători și cei care aspiră la dobândirea mandatului, având la bază o platformă electorală. Juridicește, el semnifică o funcție publică cu care titularul său este investit prin alegeri, al cărei conținut este predeterminat prin lege¹⁰.

Principalele lui trăsături pot fi considerate următoarele: a) Mandatul parlamentar este general, parlamentarul fiind reprezentantul întregii Națiuni și pentru toate interesele ei; b) Mandatul parlamentar este independent și irevocabil, parlamentarul manifestându-se în exercițiul mandatului său fără a fi legat juridic de angajamentele sale față de corpul electoral sau de manifestările de voință ale acestuia, pe durata mandatului, și fără a fi expus revocării.

⁸P. Negulescu, Tratat de drept public, Editura Casa Școalelor, p. 521

⁹ Ciobanu D Aurel, Constituția Republicii Franceze, Ed. All Educational, pag. 13

¹⁰ Marian Enache, Evoluția funcției de control parlamentar în Constituția statului român, Revista Dreptul nr. 6 din 1998

Constituția precizează că durata mandatului Camerei Deputaților și a Senatului este de 4 ani. Se înțelege, logic, că aceasta este și durata mandatului parlamentar.

În Sistemul de drept francez Senatul are o situație specială, mandatul membrilor sai este de 9 ani, pe baza unei reînnoiri la 3 ani. El poate bloca o propunere de revizuire constituțională, ceea ce face din el unul din garanții Constituției.

2. Protecția mandatului parlamentar

Pentru a asigura parlamentarului condițiile necesare exercitării mandatului său, el trebuie să se bucure de o protecție specială, în sens restrictiv, pot fi incluse în sistemul măsurilor de protecție a mandatului parlamentar incompatibilitățile și imunitățile. În sens larg însă mai pot fi integrate în acest sistem indemnitațiile și regimul disciplinar propriu¹¹.

2.1. Incompatibilitati

Regulile privitoare la incompatibilități au ca scop protecția și independența celui ales. Ele implică o alegere, din partea celui în cauză, între mandatul parlamentar și o funcție, publică sau privată, sau orice altă activitate incompatibilă cu mandatul, în acest sens, art. 71 din Constituție și art. 14 din Legea nr. 96/2006 menționează, pe de o parte, o incompatibilitate specială, aceea între deputat și senator - nimeni neputând fi în același timp membru al celor două Camere -, iar pe de altă parte, o incompatibilitate generală, între calitatea de deputat sau de senator și orice altă „funcție publică de autoritate”, cu excepția celei de membru al Guvernului.

Articolul 82 al Cărții I, capitolul III din Legea nr. 161/2003 prevede de asemenea expres funcțiile private incompatibile cu calitatea de deputat sau senator: a) funcția de președinte, vicepreședinte, director general, director, administrator, membru al consiliului de administrație sau cenzor la societățile comerciale, inclusiv băncile sau alte instituții de credit, societățile de asigurare și cele financiare, precum și la instituțiile publice; b) funcția de președinte sau de secretar al adunărilor generale ale acționarilor sau asociațiilor la societățile comerciale arătate anterior; c) funcția de reprezentant al statului în adunările generale ale societăților comerciale arătate; d) funcția de manager sau membru al consiliilor de administrație ale regiilor autonome, companiilor și

¹¹ Enache Marian, Aspecte generale privind controlul parlamentar în regimurile politice democratice, Revista Dreptul nr. 8 din 1997, pag. 24

societăților naționale; e) calitatea de comerciant persoană fizică; f) calitatea de membru al unui grup de interes economic¹².

În Sistemul de drept francez¹³ există incompatibilități cu activitățile publice. Cumulul orizontal al mai multor investitii – deputat, senator, președinte și parlamentar, iar pe de altă parte este interzis cumulul mandatelor locale și de nivel – consilier municipal în mai multe comune, consilier general la mai multe

departamente. În afara de acestea mai există și cumulumuri verticale care nu sunt interzise, ci doar limitate. Deputații nu pot deține decât un singur alt mandat electiv dacă e vorba de un loc în Adunarea Comunităților Europene, Consilier regional.

2.2. Imunitățile

Regulile privitoare la imunități - derogatorii de la cele de drept comun - au ca scop asigurarea independenței parlamentarului în exercitarea mandatului său și punerea lui sub protecție față de acte sau fapte abuzive ale autorităților administrative, judiciare sau ale persoanelor fizice. Potrivit cu obiectul acestor imunități, ele sunt: iresponsabilitatea juridică și inviolabilitatea (art. 72 din Constituție).

Iresponsabilitatea juridică previne tragerea la răspundere juridică a parlamentarului pentru votul sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. „*Deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului*”¹⁴

Iresponsabilitatea juridică a parlamentarului, astfel cum rezultă din textul constituțional de referință, implică deci două condiții: a) Formele de manifestare ale parlamentarului să nu excedă conținutului specific mandatului; b) Respectivele forme de manifestare să aibă o legătură directă cu conținutul mandatului.

Potrivit art. 72 alin. (2) din Constituție, ca urmare a revizuirii acesteia, practic, inviolabilitatea a fost restrânsă *stricto sensu* la ceea ce înseamnă «inviolabilitate», arătându-

¹² C. Ionescu, Constituția României, Ed. All Beck, București 2003, pag. 135

¹³ Victor Duculescu, Drept constituțional comparat, Ed. Lumina Lex, București 1996, pag. 167

¹⁴ C. Ionescu, Constituția României, Ed. All Beck, București 2003, art. 72 din Constituție și art. 22 din Legea nr. 96/2006).

se că: a) Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului; b) Ei pot fi perchezitionati,

retinuti sau arestati fara incuviintarea Camerei din care fac parte, dupa ascultatrea lor: c) In caz de infractiune flagranta, deputatii sau senatorii pot fi retinuti si supusi perchezitiei¹⁵.

In Sistemul de drept francez in ceea ce privește imunitățile, acestea sunt asigurate ca și in situația altor parlamente, din dorința de a-i feri parlamentari de amenințări, de arestări, de imixțiuni asupra vieții lor. Imunitatea este absolută și acoperă atât urmărirea de ordin civil cât și pe cea de ordin penal. Parlamentarii nu pot fi urmăriți pentru acte săvârșite în exercițiul funcțiunii lor, pentru cuvântări, opinii, voturi. Este necesar ca ei să-și poată exprima acestea fără teama că vor suporta consecințe sau că li se vor intenta acțiuni în justiție. Imunitatea este perpetuă, în sensul că ea poate fi invocata chiar si dupa ce mandatul a luat sfarsit.

Sectiunea II

Structura Parlamentului

Parlamentele existente astăzi în sistemele constituționale sunt formate dintr-o singură adunare (cameră) sau din două sau mai multe adunări Parlamentele formate din o singură cameră sunt parlamente cu structură unicamerală, iar cele formate din două sau mai multe camere sunt parlamente cu structură bicamerală sau multicamerală¹⁶. Conform Constituției României, Parlamentul este alcătuit din două Camere: Camera Deputaților și Senatul (articolul 61, alineatul 2).

Camera Deputaților și Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, conform legii electorale. Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație¹⁷.

¹⁵ Alexandru Tuculeanu, Raspunderea juridica a membrilor Parlamentului si Guvernului in lumina Constitutiei Romaniei, Revista Dreptul nr. 7 din 1995, pag. 12

¹⁶ I. Muraru, Constitutiile romane, Regia Autonoma "Monitorul Oficial", Bucuresti 1993, pag 8

¹⁷ Eufemia Vieru, Drept Constitutional si institutiile politice, Ed. Economica, Iasi 2006, pag 109

Numărul deputaților și al senatorilor se stabilește prin legea electorală, în raport cu populația țării.

Camera Deputaților și Senatul sunt alese pentru un mandat de patru ani, care se prelungește de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora.

Alegerile pentru Camera Deputaților și pentru Senat se desfășoară în cel mult trei luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului. Parlamentul nou ales se întrunește la convocarea Președintelui României în cel mult 20 de zile de la alegeri¹⁸. Mandatul Camerelor se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament, în această perioadă nu poate fi revizuită Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

Organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilește prin regulament propriu - articolul 64 (aliniatul 1). Fiecare cameră își alege un birou permanent.

Președintele Camerei Deputaților și președintele Senatului se aleg pe durata mandatului Camerelor. Ceilalți membri ai birourilor permanente sunt aleși la începutul fiecărei sesiuni. Deputații și senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, conform regulamentului fiecărei Camere, articolul 64 (aliniatul 3).

Fiecare Cameră își constituie Comisii permanente și poate institui Comisii de anchetă sau alte Comisii speciale. Camerele își pot constitui Comisii comune. Camera Deputaților și Senatul lucrează în ședințe separate, articolul 65 alineatul (1). Camerele își desfășoară lucrările în ședințe comune, conform unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Potrivit art 24 din Constitutia Frantei Parlamentul se compune din Adunarea națională și Senat. Deputații Adunării naționale sunt aleși prin scrutin direct. Senatul este ales prin vot. indirect. El asigură reprezentarea colectivităților teritoriale ale Republicii. Francezii stabiliți în afara țării sunt reprezentați în Senat.

Sectiunea III

¹⁸ Curtea Constituțională, dec. nr. 45/1994, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 131 din 27 mai 1994

Legile sunt actele adoptate de Parlament, rezultând din îmbinarea criteriului formal cu cel material, întrucât conținutul legiilor este determinat de importanța acordată de legiuitor aspectelor reglementate¹⁹.

Legile se află la vârful piramidei surselor formale ale dreptului de aici rezultând că: a) Toate celelalte acte juridice normative nu pot contrazice legea existentă; nu o pot dilata, nu o pot restrânge, nu o pot abroga; b) Dimpotrivă, stă la discreția legii posibilitatea de a modifica sau de a anula orice acte juridice normative, ce-i sunt de altfel subordonate; c) Legea nu poate fi modificată sau abrogată decât de ea însăși.

Promulgarea și intrarea în vigoare a legii

Legea se trimite spre promulgare Președintelui României. Promulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la primire. Înainte de promulgare, Președintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii. Dacă Președintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituționalității ei, promulgarea legii se face în cel mult zece zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții Constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea²⁰.

Legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la trei zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

În Sistemul de Drept francez Parlamentul se compune din Adunarea națională și Senat. Deputații Adunării naționale sunt aleși prin scrutin direct.

Senatul este ales prin vot indirect. El asigură reprezentarea colectivităților teritoriale ale Republicii. Francezii stabiliți în afara Franței sunt reprezentați în Senat²¹.

O lege organică stabilește durata puterilor fiecărei adunări, numărul membrilor săi, indemnizația acestora, condițiile **pentru a fi aleși, regimul ineligibilităților și cel al incompatibilităților. Ea mai stabilește condițiile în care sunt alese persoanele**

¹⁹ Ion Deleanu, *Institutiile și proceduri constituționale în dreptul român și în dreptul comparat*, Ed. C.H. Beck, București 2006, pag 665

²⁰ Mihai Constantinescu, *Promulgarea legii*, Revista dreptul, nr. 6 din 2000

²¹ Ciobanu D Aurel, *Constituția Republicii Franceze*, Ed. All Educational

chemate sa asigure, in caz de vacanța a locului, înlocuirea deputaților sau a senatorilor până la înnoirea totală sau parțială a adunării căreia îi aparțineau²².

Nici un membru al Parlamentului nu poate fi urmărit, cercetat, arestat, deținut sau judecat pentru opiniile sau voturile exprimate de către el în exercitarea funcțiilor sale.

In materie criminală sau corecțională, nici un membru al Parlamentului nu poate face obiectul unei arestări sau al oricărei măsuri care îl privează sau îi restrânge libertatea .

Dreptul de vot al membrilor parlamentului este personal.

Parlamentul se reunește de drept într-o singură sesiune ordinară care începe în prima zi lucrătoare din octombrie și se încheie în ultima zi lucrătoare din iunie. Numărul de zile de ședință nu poate depăși 120. Zilele și calendarul ședințelor sunt stabilite de către regulamentul fiecărei adunări.

Parlamentul este întrunit în sesiune extraordinară la cererea Primului ministru sau a majorității membrilor care alcătuiesc Adunarea națională, cu o ordine de zi determinată²³.

Președintele Adunării naționale este ales pe durata legislaturii. Președintele Senatului este ales după fiecare înnoire parțială.

Ședințele celor două adunări sunt publice. Stenograma integrală a dezbaterilor este publicată în Jurnalul oficial.

Guvernul

²² Victor Duculescu, Observatii în legatură cu structura bicamerală a Parlamentului și raporturile dintre cele 2 Camere, Revista Dreptul nr 9 din 2000, pag. 19

²³ Ciobanu D Aurel, Constitutia Republicii Franceze, Ed. All Educational

Guvernul este alcătuit din Prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin legea organică.

Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament.

Candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere, în termen de zece zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului. Programul și lista Guvernului se dezbate de Camera Deputaților și de Senat în ședință comună.

Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților și senatorilor. Primul-ministru, miniștrii și ceilalți membri ai Guvernului depun individual în fața Președintelui României, jurământul. Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de deputat sau de senator.

Funcția de membru al Guvernului încetează în urma demisiei, a revocării, a pierderii drepturilor electorale, a stării de incompatibilitate, a decesului precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

Primul-ministru conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin. De asemenea prezintă Camerei Deputaților sau Senatului rapoarte și declarații cu privire la politica Guvernului, care se dezbate cu prioritate²⁴.

Actele Guvernului. Guvernul adoptă hotărâri și ordonanțe. Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor.

Ordonanțele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele și în condițiile prevăzute de aceasta.

Hotărârile și ordonanțele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau a ordonanțelor²⁵.

²⁴ Eufemia Vieru, Drept Constitutional si institutiile politice, Ed. Economica, Iasi 2006

²⁵ Mihai Constantinescu, Promulgarea legii, Revista dreptul, nr. 6 din 2000

Răspunderea membrilor Guvernului²⁶. Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului și pentru actele acestuia. Numai Camera Deputaților, Senatul și Președintele României au dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârșite în exercițiul funcției lor.

Dacă s-a cerut urmărirea penală, Președintele României poate dispune suspendarea acestora din funcție. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea lui din funcție. Competența de judecată aparține înaltei Curți de Casație și Justiție.

Guvernul și fiecare dintre membrii săi au obligația să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputați sau de senatori, în condițiile prevăzute, de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului.

Camera Deputaților sau Senatul poate adopta o moțiune simplă prin care să-și exprime poziția cu privire la o problemă de politică internă sau externă sau, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.

Moțiunea de Cenzură este prevăzută în articolul 113 din Constituție. Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Moțiunea de cenzură poate fi inițiată de cel puțin o pătrime din numărul total al deputaților și senatorilor și se comunică Guvernului la data depunerii.

Moțiunea de cenzură se dezbate după trei zile de la data când a fost prezentată în ședința comună a celor două Camere. Dacă moțiunea de cenzură a fost respinsă, deputații și senatorii care au semnat-o nu mai pot iniția, în aceeași sesiune, o nouă moțiune de cenzură, cu excepția cazului în care Guvernul își angajează răspunderea²⁷.

Angajarea răspunderii Guvernului este stipulată în articolul 114 din Constituția României.

Guvernul își poate angaja răspunderea în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege. Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură, depusă în termen de trei zile

²⁶ Eufemia Vieru, *Drept Constitutional si institutiile politice*, Ed. Economica, Iasi 2006 pag. 125

de la prezentarea programului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege, a fost votată cu votul majorității deputaților și senatorilor.

În articolul 115 din Constituția României este prevăzută Delegarea legislativă. Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice. Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul și data până la care se pot emite ordonanțe. Dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele se supun aprobării Parlamentului, conform procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanței. Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora.

Ordonanța de urgență intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbateră în procedura de urgență la camera competentă să fie sesizată și după publicarea ei în Monitorul Oficial al României.

Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică²⁸.

În Sistemul de Drept francez²⁹ **Guvernul hotărăște și conduce politica națiunii. El dispune de administrație și de forța armată. El răspunde în fața Parlamentului în condițiile și potrivit procedurilor prevăzute în articolele 49 și 50.**

Primul ministru conduce acțiunea Guvernului. El răspunde de apărarea națională. El asigură executarea legilor. Sub rezerva dispozițiilor articolului 13 el exercită puterea de a emite acte normative inferioare legii și numește în funcțiile civile și militare.

²⁷ I. Deleanu, *Instituii și proceduri constituționale*. Tratat, Ed. Dacia Europa Noua 2000, vol. I, pag. 205

²⁸ Eufemia Vieru, *Drept Constituțional și institutiile politice*, Ed. Economica, Iași 2006, pag. 109

²⁹ Victor Duculescu, *Drept constituțional comparat*, Ed. Lumina Lex, București 1996, pag. 188

El îl înlocuiește, atunci când este cazul, pe Președintele Republicii în prezidarea consiliilor și comitetelor.

El poate, în mod excepțional, să îl înlocuiască pe Președintele Republicii în prezidarea unui Consiliu de miniștri în temeiul unei delegații exprese și pentru o ordine de zi determinată.

Actele Primului ministru sunt contrasemnate, după caz, de miniștrii însărcinați cu executarea acestora³⁰.

Funcțiile de membru al Guvernului sunt incompatibile cu exercitarea oricărui mandat parlamentar, a oricărei funcții de reprezentare profesională la nivel național și a oricărei funcții publice sau a oricărei activități profesionale.

O lege organică stabilește condițiile în care se procedează la înlocuirea titlurilor unor asemenea mandate funcții sau angajamente.

Înlocuirea membrilor Parlamentului are loc în conformitate cu dispozițiile articolului 25.

Institua Sefului de Stat

Conform Constituției României, prin articolul 80 alineatul (1), Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.

Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice, în acest scop, Președintele țării, exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate³¹.

Președintele României face parte din puterea executivă și întrunește, în această calitate, prerogativele esențiale ale acestei puteri ce revin prin definiție șeful statului.

Ca model de organizare a puterii executive, constituentul român a instituționalizat modelul executivului bicefal sau dualist. Conform acestui model, puterea executivă este repartizată echilibrat între șeful statului și guvern³².

³⁰ J. P. Camby, La procedure legislative en France, Paris 1994, pag. 40

³¹ C. Ionescu, Drept Constituțional și instituțiile politice, Ed All Beck 2004, pag 396

Constituția României conferă Președintelui, în calitatea pe care acesta o are de șef al statului, patru funcții principale:

- funcția de reprezentare (articolul 80, aliniatul 1);
- funcția de garant al independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării (articolul 80, aliniatul 1);
- veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice (articolul 80, aliniatul 2);
- funcția de mediere (articolul 80, aliniatul 2).

1. Alegerea, validarea mandatului, durata mandatului Președintelui

Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, conform articolului 81 aliniatul (1) din Constituție. Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși în listele electorale. În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi. Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive. Rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României este validat de Curtea Constituțională. Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, jurământul față de țară și de respectare a Constituției țării³³.

Mandatul Președintelui României este de cinci ani și se exercită de la data depunerii jurământului, articolul 83 alineatul (1). Președintele țării își exercită mandatul până la depunerea jurământului de Președintele nou ales.

2. Numirea, consultarea și participarea la ședințele Guvernului de către Președintele României

³² Victor Duculescu, Drept constituțional comparat, Ed. Lumina Lex, București 1996, pag. 190

³³ Maria N. Georgescu, Drept Constituțional și instituțiile politice, Ed. Fundația Andrei Soguna, Constanța 2001, pag. 235

Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de către Parlament.

Președintele României prezidează ședințele Guvernului la care participă.

De asemenea, adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale națiunii. După consultarea președinților celor două Camere și a liderilor grupărilor parlamentare, Președintele României poate să dizolve Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură (articolul 89).

În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată, conform articolului 89 alineatul (2). Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele șase luni ale mandatului Președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu, sau de urgență.

3. Atribuțiile Președintelui României³⁴

Atribuțiilor prezidențiale sunt clasificarea după condițiile de exercitare în:

- atribuții privind legiferarea;
- atribuții privind organizarea și funcționarea puterilor publice;
- atribuții privind alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități publice;
- atribuții în domeniul politicii externe;
- atribuții în domeniul apărării și asigurării ordinii publice;
- luarea de măsuri excepționale;
- atribuții în domeniul politicii externe

4. Suspendarea din funcție și punerea sub acuzare a Președintelui României

În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de către Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale³⁵.

³⁴ Ion Deleanu, *Institutiile și procedurile constituționale în dreptul român și în dreptul comparat*, Ed. C.H. Beck, București 2006, pag. 731

³⁵ Victor Duculescu, *Drept constituțional comparat*, Ed. Lumina Lex, București 1996, pag.184

Conform articolului 96 (aliniatul 1) din Constituție, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin 2/3 din numărul deputaților și senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare.

5. Vacanța funcției, interimatul funcției și răspunderea președintelui interimar

Vacanța funcției de Președinte al României intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces; articolul 97 (aliniatul 1) din Constituție.

În termen de trei luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte. Interimatul se asigură, în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților.

6. Actele Președintelui României

În exercitarea atribuțiilor sale, Președintele României emite decrete, conform articolului 100 (alineatul 1) din Constituție. Decretele se publică în Monitorul Oficial al României; nepublicarea acestora atrage inexistența decretului.

Decretele pot avea caracter normativ sau pot fi individuale.

În afară de decrete, care sunt acte juridice, Președintele poate întocmi acte politice (declarații, apeluri, mesaje). Aceste acte nu produc efecte juridice.

În ceea ce privește mesajele, acestea au ca suport constituțional articolul 88 din Constituție, potrivit căreia Președintele României adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale națiunii.

Mesajul este un act politic prin care șeful statului adresează Parlamentului opiniile sale privind principalele probleme politice ale națiunii³⁶.

³⁶ C. Ionescu, Drept Constituțional și instituțiile politice, Ed All Beck 2004, pag. 439

In Sistemul de Drept francez Președintele Republicii veghează la respectarea Constituției. El asigură, prin arbitrajul său, funcționarea normală a puterilor publice, precum și continuitatea statului. El este garantul independenței naționale, al integrității teritoriului și al respectării tratatelor.

Președintele Republicii este ales pentru șapte ani prin scrutin universal direct. Președintele Republicii este ales cu majoritatea absolută a voturilor exprimate. Dacă aceasta nu este obținută în primul tur de scrutin, se procedează, în a doua duminică ce urmează la un al doilea tur.

Scrutinul se convoacă de către guvern.

Alegerea noului președinte are loc cu cel puțin douăzeci de zile și cu cel mult treizeci și cinci de zile înainte de expirarea mandatului președintelui în exercițiu.

In caz de vacanță sau imposibilitate de a exercita mandatul este declarată ca definitivă de către Consiliul constituțional, scrutinul pentru alegerea noului președinte

Președintele Republicii numeste Primul ministru. El pune capăt funcțiilor acestuia în momentul prezentării de către acesta a demisiei Guvernului.

La propunerea Primului ministru, el numeste pe ceilalți membri ai Guvernului și pune capăt funcțiilor acestora.

Președintele Republicii prezidează Consiliul de miniștri.

Președintele Republicii promulga legile în cincisprezece zile de la transmiterea către Guvern a legii definitiv adoptate³⁷.

Președintele Republicii poate, după consultarea, Primului ministru și a președinților adunărilor, să declare dizolvarea Adunării naționale.

Președintele Republicii semnează ordonanțele și decretele hotărâte în Consiliul de miniștri. El face numirile în funcțiile civile și militare ale Statului.

Consilierii de Stat, marele cancelar al Legiunii de onoare, ambasadorii și trimisii extraordinari, consilierii magistrați la Curtea de conturi, prefectii, reprezentanții Guvernului, ofiterii generali, rectorii academiilor, directorii organelor centrale ale administrației de stat sunt numiți în Consiliul de miniștri³⁸.

³⁷ M. Prelot, Institutions politiques – Droit constitutionnel, Dalloz, Paris 1995, pag. 690

³⁸ Ciobanu D. Aurel, Constitutia Republicii Franceze, Ed. All Educational 1998

Președintele Republicii acreditează ambasadorii și trimisii extraordinari pe lângă puterile străine, ei fiind acreditați pe lângă acesta.

Președintele Republicii este Șeful armatelor. El prezidează consiliile și comitetele superioare ale Apărării naționale.

Președintele Republicii are dreptul de a grăti.